

визначеність змісту правових норм, шляхом логічного, послідовного та, за можливості, повного врегулювання суспільних відносин в галузі цивільної авіації та надання цим відносинам певної форми.

Вимога якості законів становить зміст принципу правової визначеності. До якості законів належать такі ознаки, як чіткість, точність, зрозумілість і передбачуваність законодавства, що досягається в процесі нормотворення шляхом використання засобів юридичної (нормопроектної) техніки. Принцип правової визначеності включає також процедурні вимоги оприлюднення законів та інших нормативно-правових актів в галузі цивільної авіації.

Дотримання принципу правової визначеності сприяє впевненості суб'єктам у галузі цивільної авіації у своєму стабільному правовому становищі, у формуванні правової поведінки зі зрозумілою перспективою, сталості та несуперечливості всієї правової системи враховуючи, що більшість норм у галузі цивільної авіації імплементуються з міжнародного права.

Література

1. Головатий С. Верховенство права: монографія: у 3 кн. Київ: Фенікс, 2006. Кн. 2: від доктрини до принципу. 1276 с.

2. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків: Право, 2008. 240 с.

УДК 340(043.2)

Гусар О.А., к.ю.н.,
Рєпкіна Ю.Є., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Права і свободи людини є пріоритетним напрямом діяльності держави, а відтак держава зобов'язана створити умови для їх розвитку та охорони. Проте існування права обмежує не лише державу, а й людину, що проживає в державно організованому, правовому суспільстві. Визначені права людини в державі не є безмежними і до певної міри піддаються обмеженням. Тому у правовій державі право і законодавство є основними обмежувачами державного втручання і регулятором визначеності дозволеного для людини. Законодавець офіційно звужує зміст та (або) обсяг прав і свобод людини щодо її можливостей мати, володіти, користуватися і розпоряджатися соціальними цінностями. Всі встановлені обмеження повинні бути необхідними для демократичного суспільстві та відповідати цілям, заради яких вони запроваджуються.

Так, наприклад, Конституція України (ст. 64), визначає, що конституційні права і свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права та свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції.

Про правомірність обмеження прав і свобод людини можна говорити тільки при дотриманні принципів, що впливають із характеристики як самого обмеження, а також передумов та чинників, що зумовлюють встановлення правових обмежень. Завдяки науково-обґрунтованій системі принципів обмежень прав і свобод людини правові обмеження можуть найбільш ефективно існувати, встановлюватись, діяти та охороняти права і свободи людини та інтереси суспільства у законодавстві України.

Відсутність принципів обмежень прав і свобод людини призводить до свавілля в державі на рівні різних відносин між державними органами і громадянами, в окремих групах чи організаціях.

До загальних передумов встановлення обмеження прав і свобод людини умовно можна віднести державні інтереси, суспільні інтереси, а також права і свободи людини. Правові обмеження приводять до юридичних наслідків, що характеризують певний ступінь ефективності правового регулювання.

До речі, в законодавстві України не закріплено переліку принципів встановлення обмеження прав і свобод людини. Класифікацію таких принципів навела в своєму дослідженні Осинська О.В. [1].

1. *Принцип збереження суті права людини відповідно до його призначення при встановленні обмеження.* Він відображає таке явище, яке характеризує прагнення держави розвивати права і свободи людини та сприяти їх ефективному здійсненню в усіх випадках, коли це не суперечить інтересам інших людей, суспільства або держави. Цей принцип має безпосереднє вираження у вимозі збереження суті права людини.

2. *Принцип обґрунтованості встановлення обмеження прав і свобод людини.* Принцип обґрунтованості обмеження прав і свобод людини передбачає правильно оцінювати та враховувати інтереси різних суб'єктів права. Обґрунтованість обмеження прав і свобод людини правовими чинниками здатна усунути випадковість встановлення таких обмежень, що ставлять перепони на шляху до свавілля та зловживання владою, своїми повноваженнями. Обмеження повинні бути розумним і мати справедливий баланс між правами людини та відповідними обмеженнями.

3. *Принцип пріоритету міжнародних стандартів у галузі прав людини щодо стандартів, встановлених національним законодавством.* Цей принцип припускає використання міжнародних стандартів як

обов'язкового для держав мінімуму, що надає для їх громадян суб'єктивні основні права. Міжнародні норми одержують санкціонування внутрішніми органами влади насамперед за допомогою ратифікації міжнародних договорів. Відповідно допускається пріоритетність міжнародних договорів щодо будь-якого національного закону. Інкорпорована норма повинна тлумачитися у системному взаємозв'язку з уже існуючими нормами українського законодавства.

4. Принцип правомірності встановлення обмеження прав і свобод людини.

Принцип передбачає можливість встановлення правових обмежень, що ґрунтуються на справедливості, рівності людей, узгодженості прав і інтересів різних людей та суспільства, держави. Обмеження прав і свобод людини повинні однаково застосовуватися до всіх людей, незалежно від громадянства, раси.

5. Принцип пропорційності обмеження прав і свобод людини. Цей принцип полягає в тому, щоб при обмеженні прав і свобод людини ступінь звуження прав і свобод людини відповідав тій суспільно необхідній меті, заради якої це право обмежується. Пропорційності обмежень прав і свобод людини це не лише застосування засобів юридичної техніки чи механізмів правового регулювання, а і правосвідомість, рівень правової культури.

6. Принцип встановлення обмеження прав і свобод людини законом. Зазначений принцип полягає в суворому та повному дотриманні приписів правових норм усіма суб'єктами права. Формою встановлення обмежень прав і свобод людини є закон, який повинен сформулювати належне уявлення щодо встановленого правового обмеження. Законом можуть бути обмежені тільки встановлені законом права і свободи людини.

7. Принцип соціалізації обмеження прав і свобод людини сформульований виходячи з особливої соціальної природи людини. Неоднорідність, неможливість абсолютної єдності суспільства, соціальні суперечності вимагають пошуку балансу інтересів, що стикаються.

Отже, свобода людини завжди обмежена зовні законом. Обмеження свободи повинно відбуватися з урахуванням наведених принципів уповноваженими на те органами законодавчої влади для досягнення встановлених правомірних цілей.

Література

1. Осинська О.В. Обмеження прав і свобод людини: теоретико-прикладні аспекти: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.